

Naslov originala:
BECKOMBÉRGA - ode till min familj
SARA STRIDSBERG

Copyright © Sara Stridsberg 2014
Translation Copyright © 2017 za srpsko izdanje, Kontrast izdavaštvo

Za izdavača:
Vladimir Manigoda

Urednik:
Danilo Lučić

Prevod:
Milena Podolšak

Lektura i korektura:
Nađa Parandilović

Fotografija na koricama:
Radmila Vankoska

Grafičko oblikovanje:
Jelena Lugonja

Štampa:
Kontrast štampa

Tiraž:
500

This project has been funded with support from
the European Commission.

Ovaj projekat je realizovan uz podršku Evropske komisije.

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

Sara Stridsberg

Bekomberja

Oda mojoj porodici

Prevela: Milena Podolšak

KONTRAST
Beograd, 2107.

Usamljena bela morska ptica lebdi kroz hodnike Glavnog muškog odeljenja Bekomberje. Krupna je i zaslepljujuće blistava, i ja u snu trčim za njom, pokušavajući da je uhvatim, ali ne mogu da je stignem, i ona izleće kroz polomljeni prozor i nestaje napo-
lju, u noći.

POSLEDNJI PACIJENT (ULOF)

Bilo je to kod radio-antene kraj Spongaške stanice, kasne zime 1995. godine. Pred njim se prostire okamenjena zimska pustoš, dok se on po ledenom vetru penje uz stub. Telo mu je staro i krhko, ali je iznutra mlado i puno snage. Pogled mu je uprt u ruke kako ne bi dobio vrtoglavicu, a noć oko njega je vedra, zvezdane šupljine su veličine rupe od čiode kroz koje se probija svetlost sa nekog drugog sveta, jarka svetlost što blista sa druge strane crnine, obećanje nečega drugog, svetlucanje koje bi moglo da ga obasja i da bdi nad njim umesto ove vlažne, hladne pomrčine što ga je oduvek obmotavala: sivo sunce, sivkasta zrnasta sunčeva svetlost. Na horizontu prvo slabašno titranje svetlosti, uzana atmosferska traka ružičaste i zlatne boje, a na nekoliko kilometara odatle nalazi se njegov krevet u spavaonici Bekomberje, čekajući ga, prazan i presvučen, kraj drugih kreveta u čijim su posteljicama nekad počivale senke mekanih, usnulih, nezaštićenih tela. Njih sada više nema.

On dugo vremena ostaje da stoji na platformi na vrhu antene i posmatra ugašeni grad i pogdekoje belo noćno svetlo. Zatim skida sako i džemper, crnu bolničku kapu i naočari, i sve to slaže na malu, urednu gomilu pored sebe. Svet se prostire pod njim, prekrivač sačinjen od kuća i ulica i ljudi što dišu kao par zdravih i čistih i združenih ljudskih pluća, međutim, za njega tu nema budućnosti, nije je nikada ni bilo, on je oduvek hodao sam, sa

belegom bolesti kao vodenim žigom pod kožom, vidljivim svima sem njemu samom. Kada bi se približio kakvoj devojci, ona bi ustuknula, i svaki put kada bi pružio ruku ka nekome, to bi se protumačilo kao nasrtljivost i opet bi ga odveli nazad u bolnicu. Nevidljive rešetke što se uzdižu između njega i sveta, ljudi okreću nema lica od njega, zbog čega ih se on počeo plašiti i sve više držati po strani i povlačiti u sebe. Nikome na svetu on neće nedostajati, to njegovo nezgrapno sivilo, ništa ga posebno ne vezuje ni za koga, nikada nije bio nag ni sa kim, nikada nije dotakao nikog, kao da se sve vreme kretao pod nekakvom kapuljačom satkanom od tame, bez ikakvih obaveza, ikakvih veza sa drugim ljudima, samo te rešetke, ti nevidljivi lanci koji ga sputavaju i čine usamljenim.

I dok medicinska sestra korača kroz prazne spavaonice i pali svetla na poslednjem odeljenju u okviru Glavnog muškog odeljenja, on se baca u noć, želeći jedino da ga nešto napokon ponese, nekakva ruka ili vetar, da ga nešto zadrži na ovom svetu, ali on je sada samo zavežljaj u vrtoglavom padu, koji se nekoliko puta okrene u vazduhu pre nego što se skotrlja sa ivice sveta i udari u tle i bude smrskan.

Tih zadnjih meseci u Bekomberji dobio je dozvolu da izlazi sam, ali on tu povlasticu nikada ne koristi, već po ceo dan samo sedi kraj prozora i gleda napolje, u drveće, nijedanput ne odlazeći u šetnju po dvorištu sa drugima. Prestao je da pali globus koji već godinama stoji kraj njegovog kreveta, i dan pre nego što treba da napusti bolnicu, nakon otpusnog razgovora sa doktorom Janovskim, on stoji pred sobom glavne medicinske sestre, sa kapom na glavi, u pidžami i sakoom preko nje, i saopštava da ga neće biti nekoliko sati jer ide da bere cveće. (Da bere cveće u februaru?) Zatim nestaje i ne vraća se uveče, niti narednog dana. Nekoliko dana kasnije, nalaze njegovo telo pod radio-antonom; otkriva ga jedna žena koja šeta tuda sa psom – njega kako leži u požuteloj prošlogodišnjoj travi, u pidžami na pruge, smrskane lobanje i sa injem po odeći.

PRVI RAZGOVOR

„Video sam u novinama da je Edvard Vinterson umro”, kaže Džim dok sedi u krugu svetlosti moje lampe za čitanje u Jungfruškoj ulici i lupka prstom po isečku iz novina – čitulji. „Glavni lekar na mom odeljenju u Bekomberji. Da li ga se sećaš, Džeki?”

Zvezde se pale dok razgovaramo, jedna po jedna na nebu na polju, niska svetlih bisera preko tamnoplave, prigušena, vrtoglava svetlost večernjih zvezda, i naravno da se sećam Edvarda, imao je običaj da u sumrak stoji kod ulaza zgrade Glavnog muškog odeljenja i puši cigaretu, usamljeni tračak dima pri sivkastom svetlu, onaj njegov široki osmeh kada bi spazio Džima, ono kako sam jedanput zadremala na njegovom zadnjem sedištu sa presvlakom izbledelom od sunca dok me je vozio kući iz bolnice.

Pri mekanom svetlu lampe Džim mi priča kako ga je Edvard Vinterson često vozio u svom srebrnom mercedesu u noćni provod na Estermalmu¹, onda dok je boravio u Bekomberji. Pri zalasku sunca pokupio bi ga sa odeljenja, i zatim bi se provezli između drvoreda lipa i nastavili dalje, u umirući grad koji je nekada bio njegov život. Edvard Vinterson bi mu doneo civilno odelo, čistu košulju, farmerke i sako, koji bi ga sačekali na krovu automobila, uredno poslagani na gomilicu, i čim bi skrenuli kroz kapije bolničkog kompleksa, dobio bi cigaretu i piće u ruku.

---

1. Elitni deo Stokholma. (Prim. prev.)

„Edvard je bio predivan čovek”, kaže Džim i prasne u smeh, „i potpuno ćaknut, čak i on. Zaljubili smo se u istu ženu. U Sabinu. Sećaš li se nje? Bila je skroz divlja, a pošto je Edvard bio samo bogati sin sa Estermalma, nije imao pojma kako da postupa sa njom.”

Tog prvog zimskog popodneva kada Džim dolazi kod mene i priča mi o Bekomberji nekoliko zaostalih oblaka-sporaca prelazi preko razlivenog crteža nacrtanog tušem od kog je sačinjeno nebo. U Stokholmu je samo kratko, u poseti, za nekoliko dana vraća se u Karinjo, u kuću na obali Atlantika. Poslednje crvene, pulsirajuće vene zalazećeg sunca i tračci dima od cigarete podsećaju me na maglu koja je prekrivala područje bolnice onda kada smo mu ja i Lune prvi put došle u posetu – podsećaju na tu snežnu izmaglicu što je leljala između zgrada.

Sve je oko nas bilo smrznuto, dok smo koračale po uzanim asfaltnim stazama, pokušavajući da pročitamo table sa natpisima. Delovalo je kao da je neko sastrugao koru sa vlažnih stabala, i još uvek mogu da čujem kreštanje svraka koje su se džapale među zgradama tog kompleksa nalik na kasarnu dok smo žurno išle ka Glavnom muškom odeljenju. Lune u jarkocrvenom kaputu i čizmama, blago nagnuta napred, sa rukama čvrsto obavijenim oko revera kaputa. Izgledala je kao da se probija kroz oluju. Džimovo blede lice bez smeška, ugašenog pogleda, a ruke su mu se toliko tresle dok je pokušavao da upali cigaretu da je morao da odustane i odloži je od sebe. Iako je bila prestala da puši, Lune je podigla paklicu i zapalila jednu njemu i jednu sebi, i na brzinu povukla dim nekoliko puta, uvlačeći ga u pluća, a zatim ugasila cigaretu štiklom od čizme.

Džim: Pokušao sam to da uradim mnogo puta ranije, ali nikada nisam imao sasvim ozbiljne namere. Često bih, kada bi se Lune vratila posla, ležao glavenabijene unjenupećnaplin. Buketruža na kuhinjskom stolu i zatim odvrnut plin. Bio je to eksperiment. Ovajput kao dasambio slobodnom padu. Paosam i potomsam nastavio da padam.

Džimovi prijatelji iz bolnice zvali su ga Džimi Darling, i nakon nekog vremena i ja sam počela da ga zovem Džimi Darling, dok smo sedeli na maloj padini okruženoj mladim brezama, zajedno sa drugim pacijentima. Dim koji se uzdizao od cigareta predstavljao je dimne signale onima koji su se nalazili sa druge strane ograde – pozdrav svetu spolja. Skupljala sam opuške koje sam davala Džimu i Sabini, kasnije i Polu.

„Džimi Darling?”

„Da.”

„Hoćeš li ikada ponovo ozdraviti?”

„Ne znam, Džeki.”

„Zar ne želiš da ozdraviš?”

„Ne znam više šta želim, ne znam više šta to znači, biti zdrav. Ovde se osećam kao kod kuće, više nego što sam se igde drugde osećao. Ljudi su ovde drugačiji, nemaju ništa, a ja sam naučio da je tako, da uopšte i nije bitno šta čovek ima i gde živi. Svi su ionako ipak isti, nema načina da se zaštitiš.”

„Da se zaštitiš od čega?”

„Ne znam. Od samoće... od unutrašnje nizbrdice.”

„Dakle, nećeš se vratiti?”

„Još uvek ne znam, Džeki. Nemoj me čekati.”

Sabina leži na stomaku, ispružena po crnoj travi nadomak kapele, sa otvorenom knjigom ispred sebe.

„Jedino za šta se molim jeste sloboda”, kaže ona i gleda gore ka meni i njene zenice se šire uprkos jakom suncu, sve dok od njenog oka ne ostane samo crna mrlja od tuša i čista bol. „A kada mi uskrate slobodu, kao što uvek i biva, ja je ipak sama zgrabim.”

Nikada neću zaboraviti njene oči, kako su se raširile i suzile na jarkoj svetlosti pod bekomberjškim krošnjama. Krupne, tamne i nepomične na njenom licu, skamenjene lekovima i alkoholom. Ona mi je dugo bila slika budućnosti, sada više ni sama ne znam. Jedne večeri, dok stojim na prozoru Šestog odeljenja, vidim je kako trči niz padinu kod breza iza Glavnog muškog odeljenja, sa Edvardom iza sebe. On je sustiže kod velikog hrasta i obara dole u travu, kida ogrlicu sa nje i biseri lete kroz vazduh, kao vodeni slapovi, kao plave kišne kapi.

Mesecima pronalazim bisere u travi pod hrastom. Različak-plava, indijsko, azurno, nebeskoplava – i oni vremenom postaju sve više mat, sa ponekih bisera kiša je u potpunosti sprala boju; sada su u boji slonovače, bezbojni. U prvi mah nameravam da ih vratim, ali posle nemam kome.

Džim podseća na matorog dečaka dok sedi utonuo u fotelju, zbog čega ona deluje ogromno, sa dugim koščatim nogama nehajno izbačenim napred. Fotelja je jedna od tek nekoliko stvari koje su ostale od Vite i Henrika – sve ostalo je iščezlo, rasprodato pre mnogo vremena, kada je Džimu trebalo para. Njih dvoje na fotografijama bivaju sve mlađi dok mi ostali starimo. Vita je imala skoro četrdeset kada se otisnula, bila je malo mlađa od mene sada; iz njenih očiju isijava svetlost na starim crno-belim svadbenim fotografijama.

Niko, doduše, nije ni mislio da će Džim dočekati starost. On se oduvek nalazio van vremena, živeo po sopstvenim pravilima, kao nekakvo veliko, opasno, nestašno dete, i oduvek je isuviše voleo smrt da bi iko i mogao da zamisli ostarelog Džima. Ponekad pomislim da Džimu nedostaju slike života nakon mladosti, slike starenja, uvek je činio ono što je hteo, pratio sve svoje zamisli i instinkte: lagao, varao, pio, napuštao, mislim da nikada nikog nije ni voleo. Ni mene, ni svoju polubraču, možda čak ni Lune.

„Ma hajde, Džeki”, kaže on, zaboravljajući da uskoro puni sedamdeset godina, „ja nikada neću ostariti. Preteško sam živeo da bi se to dogodilo. A nikada i nisam želeo da živim. Onako istinski. Kao ti.”

Opet je odlučio da umre, to mi saopštava bez okolišanja, čim je kročio kroz vrata u Jungfruškoj ulici. „Ne želim da ostarim,

Džeki. Nemam više za šta da živim.” Dopotovao je u Stokholm da bi se oprostio od mene i Marion. Za koji mesec namerava da ispliva iz malog zaliva u severnoj Španiji. Odvojio je kutijicu tableta za spavanje marke Imovan i zatražio mi blagoslov, i ja sam mu ga dala zato što mu uvek dajem ono što traži od mene. Uvek bih zanemela u njegovoj blizini, kao da su iz mene izbrisane sve misli.

„Uradićeš ono što budeš hteo, Džime”, kažem brzo, „kao što si oduvek i činio.”

Džim mi je pisao pisma kada se odselio od mene i Lune u malu podstanarsku sobu u Opservatorijskoj ulici, bilo je to pre nego što je otišao u Bekomberju.

„Molim te, Džeki, moraš da mi pomogneš. Svrati na kratko posle škole, Džeki. Sada me jedino ti možeš spasiti. Zar ne možeš da dođeš do mene? Tako sam usamljen ovde.”

Nikada nisam odgovarala na Džimova pisma, jer nisam znala šta da mu odgovorim, i zato što sam oduvek imala utisak da ne bih mogla da ga spasem čak i da se svojski potrudim. Na kraju krajeva, neko drugi bi ga uvek spasao, neka žena kao što je Sabina, ili alkohol.

Džim ne liči na sebe. Lice mu je bledo uprkos jakom, žarkom suncu nad kućom u Karinjju, na sebi ima nekoliko brojeva veće džentlmensko odelo i elegantne muške cipele – takvu odeću nikada ranije nije nosio. Ranije je uvek bio u farmerkama i ispranim majicama sa kratkim rukavima, i u patikama. Izgleda kao da se lepo obukao za sopstveni pogreb. A svetlost koja je uvek počivala u njegovim očima sada je iščezla. Ona divna, zastrašujuća, opustošena svetlost koja bi se prelivala, koja bi obasjala noć oko njega, odišući nekakvom posebnom jačinom i bezobzirnošću, nečim nezaustavljivim, nekakvom rasplamsanom vatrom ili provalijom. Tamnoplava dužica jednog oka prekrivena je tananom mlečnom mrenom, a pogled je nemiran, kao da nešto traži. Bez žena i alko-

hola, bez tinjanja uvećavajućeg seksualnog žara iznutra, ne preostaje ništa sem pepela, samo ostarelo telo u prevelikom odelu, bez budućnosti, bez nade. Daždenvjak koji se koprca kroz letnji vazduh, njegovo napeto, vodenasto, vibrirajuće, elastično telašće što puca od života i energije koji se sasuše kada sa zimom nastupi hladnoća.

Nekada davno verovala sam da je naša porodica blagoslovena naročitom svetlošću, mislila sam da nam se nikada neće dogoditi nikakvo zlo. Način na koji je Džim pričao o svetu u meni bi podstakao osećaj da smo uzvišeni i odabrani i dok bih slušala njegove priče o našem životu, svet bi se oko nas nekako sav pozlatio. Kada sam otišla u Bekomberju i upoznala starce koji su govorili o sebi kao o kraljevskim visočanstvima i veličanstvima, prepoznala sam u njima nešto Džimovo. Njihov je život takođe delovao pozlaćeno, uzvišeno. Unutra u sebi vozili su se kroz svet u velikim zlatnim taksi-vozilima; svi su ih voleli i strahovali od njih.

Izvan mog prozora počiva belo, končasto zimsko sunce koje poseže ka borovima i pozlaćuje njihove krošnje, pre nego što će nestati iza Crkve Hedvig Eleonore. Na trenutak mi deluje kao da ogromno drveće bukti. Smrkava se, korenje i ogoljena stabla blješte kao vatra; međutim, senke ubrzo potom utope zlatnu svetlost. Ovo je Judina zima, izdajnički blaga.

Džim je delovao krhko kada smo se ranije danas našli u Humlegordskom parku, nestabilan čak i u treznom stanju, dezorijentisan u ovom novom Stokholmu. A ako je on ostario, onda ni ja više ne mogu biti mlada, pomislila sam dok sam stajala i posmatrala ga kako me uznemirenim pogledom traži u vrevi ljudi – kao dete koje traži svoje roditelje. Lune je više vanvremenska, ponekad imam osećaj da je mlađa od mene, nikada je nisam čula da je izgovorila ijednu lošu reč o nekome, ni o Džimu, niti o nekome drugom. Mislim da je ona bez sumnje posebno nadarena za ljubav, ona privlači Marion kao da je cvet.

„Pričaj mi još o Edvardu”, kažem Džimu dok sedi u mekanom krugu svetlosti lampe, jer imam jak osećaj da on zaista i odlazi, da nam je ovo poslednji put pre nego što iščezne. I on nastavlja da priča dok svetlost plave večeri brzo zalazi i biva zamenjena hladnom svetlošću ulične svetiljke.

Kada bi se on i Edvard u zoru vratili u bolnički kompleks, dobijao je natrag svoju bolničku odeću i nešto za spavanje, ble-